

ZADNJA POTE- ZA STARINOV JE IZIGRANA.

DANES SE POKAŽE, AKO JE KAJ ZALEGLA.

Če nima jasnega programa, ni
seveda pomaga s potesami.

Chicago, Ill. — Bizniški listi so
ponedeljek zapeli stare pesem
na svoj obrabljeni fagot. Ta pe-
sem se ponavlja vsaka štiri leta
pri predsedniških volitvah in vsa-
ke dve leti pri volitvi poslancev v
kongres, državne zbornice in ob-
činske zastope. Pri predsedniških
volitvah pripoveduje, kako so
farmarji v Dakoti, Minnesoti ali
kateri drugi državi prišli do spo-
znanja, da pojde prosperiteta ra-
kom živigati in žabam pet, ako ne
bo izvoljen kandidat starinov. Ta-
ko poroča bizniško časopisje v
Chicago. V drugih mestih zopet
poroča o takih pogovorih in izja-
vah v drugih državah. Takša pi-
sava ima namen prepričati volilce,
da se je ljudstvo — delavci in far-
marji — izreklo v drugih drža-
vah za kandidate starih strank.
Namen takih poročil je torej
zbegati volilce. In tako zbeganje
volilcev se profesionalnim poli-
tičarjem dozdaj posrečilo v pre-
cej obširni meri, še vselej in zato
so poizkusili svojo srečo tudi le-
tos.

Izid današnjega volilnega boja
pokaže, v koliko se ljudstvo za-
vedalo svoje politične moči in da
lahko zabrani vsako igračkanje
Wall Streeta z gospodarskimi in-
teresi ameriškega ljudstva, če-
prav ne glasuje za kandidate sta-
rih strank.

Stari stranki nimata jasnega
programa. Ampak njun program
je meglav, da ljudstvo ne vidi, da
ima več lukenj, skozi katere se
lahko umaknejo, kadar je treba
kaj ukreniti za ljudstvo. In ker ni
jasnosti v programu, si pomagajo
s potesami, da zbegajo volilce v
zadnji uri.

MORNARIŠKI TAJNIK NAJ- BRŽ ODIDE.

Washington, D. C. — Mornari-
ški tajnik Wilbur preneha mogo-
če kmalu biti mornariški tajnik
po končanih volitvah. Izpustil je
manko iz vreče, dasiravno sta mu
Coolidge in Hughes naročila, da
naj jo obdrži v nji, ko je govoril
proti Japoncem pred nekaj tedni
na pacifični obali. Dejal je, da je
treba povečati elevacije, velikih
topov na ameriških bojnih ladjah,
da bodo dalj nesli, kot nesejo se-
daj Coolidge se je izrazil proti
takemu kršenju pomena pogodbe
za omejitve oboroževanja na mor-
ju, kar je seveda Wilburju znano.

Wilburjev govor o elevaciji to-
pov na ladjah je povzročil okoli
Bela hiše precej jeze in pri prvi
priložnosti bo Wilbur najbrž po-
vabljen, da naj sprejme kakšno
sodnijsko mesto. Na tem mestu
bi lahko izkazoval svojo bojavi-
stnost napram stavarjem in raznim
agitatorjem, ki odganjajo spance
po noči od trudnih oči finančnih
knezo v industrijskih grofov.

Ako je človek preveč bojevit,
ni pametno, da kaže takrat svojo
bojevitost, ko bi moral nastopiti
v tvoj krotkega jagnjeta.

32 VOLICEV V CHICAGU PRED 94 LETI.

Mesto Chicago je imelo leta
1830 samo 32 volilcev, ki so biva-
li raztreseni po teritoriju, ki da-
ne leži na jezera do reke Dupage
in zavzema del Peoria okraj. Vseh
prebivalcev je takrat bilo 150.
Danes pa 94 letih, ima Chicago
199.267 registriranih volilcev.

TRJE LOVCI UMRLOSTI NA MISTERIJOZEN NAČIN.

Minneapolis, Minn. — Tri lov-
ci iz Minneapolisa so našli depu-
ta mrtve blizu Twin Lakov. Vsa
mnenja govore, da se je bil hud
boj preden so podlegli.

VREME.

Chicago in okolica: V sredo ne-
malo, najbrž deževno. Južno-
vzhodni vetrovi. Sonce izide ob
4:30, zaide ob 4:42.

Pregled dnevnih do- godkov.

Amerika.

La Folletteova zadnja beseda
volilem ob zaključku kampanje.
Stara garda je igrala zadnjo
potezo.

Republikanci izdali \$15,000,000
za volilno kampanjo, pravi Fr. P.
Walsh.

Kukluksovska vojna v Nilesu,
Ohio.

Kužna bolezen izbruhnila v Los
Angelesu.

Inosemstvo.

Ramsay MacDonald poda danes
ostavko.

Strmoglavljeni pekingski dik-
tator Vupeifu je pobegnil iz
Tientsina.

V Turčiji se je pojavila velika
politična kriza.

Delavska stranka zmagala v
občinskih volitvah na Angleškem.

Panika v Španiji, kjer diktator
zapira vplivne nasprotnike dikta-
ture.

Liberalce Machado izvoljen
predsednikom na Kubi.

Črna kuga v Los Angelesu.

DVA IN DVAJSET OSEB JE UMORILA TA MORILKA.

Zdravniki se povsod pripravljajo,
da jo odnesejo.

Los Angeles, Cal. — Žrtve ku-
ge so narasle v nedeljo zopet za
sedem. Odkar se je kuga pokazala
je, umrlo dva in dvajset oseb.
Kuga je izbruhnila v mehiški
naselbini. Odrejene so bile takoj
strome karantenske odredbe. Iz
karantenskega okraja ne more
niče v mesto. Pa tudi voznikom
in avtomobilistom ni dovoljeno
voziti vanj. Živeli dovažajo samo
do karantenske meje, ni pa dovo-
ljeno iz karantenskega okraja
izvažati steklenice za mleko in
drugo posodo.

V koliko bodo te odredbe po-
magale, se pokaže v nekaj dneh.
Kuga raznašajo bolhe in podgane,
pa tudi vervece. Te živali posta-
nejo sicer prve žrtve kuge, od
njih se pa kuga raznese na ljudi.
Bacile, ki povzročajo kugo, vdih-
ne človek vase, ki nasedejo v gr-
lu, nosu ali plućih in se na to raz-
pasejo in pomnože. Nekateri ljud-
je so bacilonele. Bacili nji ne
povzročijo posebne škode na
zdravju, ampak taki ljudje razne-
sejo bacile.

Plućno kugo so v srednjem ve-
ku imenovali črna kuga ali črna
smrt, ki je pomorila eno četrtino
prebivalstva v Evropi, preden je
ponehala.

Danes nismo več v srednjem ve-
ku. Zdravstveni sveti po vseh a-
meriških mestih so takoj mobilizirali
vse svoje moči in pripomoč-
ke, da jo ustavijo, kjer se pokaže
in da preprečijo njeno razširjenje
po deželi.

Ljudje naj se nikar ne razbur-
jajo, ker se je plućna kuga poja-
vila v Los Angelesu. Dobro je, da
ljudje vedo, da je tukaj in se na-
jbolje pripravijo. Ako se bodo stro-
go izveševali zdravniški nasveti,
ni nevarnosti, da se razširi.

Kuga se je pojavila štirikrat v
Združenih državah, toda nikdar
se ni zelo razširila. Prvikrat se
je pokazala leta 1899 v kitajski
koloniji v San Franciscu.

Kuga je dvoje vrste: bubonič-
na in plućna.

Kadar bo pritisnil mraz, posta-
ne nevarnost večja od strani pod-
gan, ker bodo pritisnile k hišam.
Pokončati je treba te naprijetne
glodavce, kjer se naleti nanje, da
se tako zniža nevarnost za razna-
šanje kuge.

Ameriški diplomat ignoriral ruskega poslanika.

Mexico City, 3. nov. — Ameri-
ški poslanik Sheffield v Mehiki,
ki je vodja diplomatskega zbora
v Mehikem mestu, bi bil moral
predstaviti novega poslanika so-
vjetske Rusije ostalim diplomatom.
Česar pa niso storili. Sheffield se
izgovarja, da ne more tega storiti,
ker Združene države še niso pri-
znale ruske sovjetske vlade.

KAJ NI VELIKE JAVNE VAŽNOSTI?

AKO IMA DVA MILJONA ŽE- LEZNIČARJEV PRAVICO DO STAVKE.

Izrek najvišjega sodišča to pove.

Washington, D. C. (Federated
Press.) — Advokacije obojenih
železničarjev, ki so bili obojeni
zaradi zarote, da obstruirajo ame-
riški pošti in se vmešavajo v med-
državno trgovino ob času stavke
železniških delavcev na železnici
Santa Fe v mesecu avgustu 1922,
so vložili v interesu svojih klijen-
tov na višje sodišče vlogo, da se
enkrat uvažuje, da se jim dovoli
ponovna obravnava pod ugodnej-
šimi razmerami. Sodišče se je pri-
družil domnevanju justičnega taj-
nika Stona, da obsodba teh stav-
karjev v zapor ne tvori resne
"javne važnosti".

To pokaže, kako sodi sodišče,
kako misli Stone in kakšno stali-
šče zavzema predsednik Coolidge,
odkar so predsedniki bratovščina
železniških strojevodij in kurja-
čev osebno argumentirali s Cooli-
dgem o pravici, ki jo imajo ti že-
lezničarji do nove obravnave. Cooli-
dže se ni vmešaval v sovrani
govor svojega justičnega tajnika,
ako ni mogoče tajno instruirati
Stona, da naj najvišje sodišče dr-
ži svoje roke proč od stvari.

"La'or," ooficijelni organ naj-
višjega železničarskega orga-
nizacij, je posebej poudaril, da sta
najvišje sodišče in administracija
podpirali Daughertyjev napad na
pravico delavcev, ki jih garantira
Claytonov protitruštovski zakon.
Claytonova postava daje delavcem
pravico do stavke. Oni lahko pa-
ste delo in proglase stavke. Za
razsodbo pa podpira linčarski za-
kon, ki se ga izvedla Daugherty-
jev bodnik in razrednih pred-
sedkov prepojena porota, ko so
železniške družbe s lažljivimi po-
ročili nahujskale javnost, pod
kakšnimi pogoji je zastavko
vlakospremno osebje v Santa Fe-
ju in Needlesu, Cal. Najvišje so-
dišče ni hotelo podati razsodbe o
krivici, ki jo je storilo nižje so-
dišče stavarjem. Ako ima dva
milijona železničarjev pravico do
stavke, ni "javne važnosti" za
najvišje sodišče, da spregovori o
nosedo, ako je osem organizi-
ranih železničarjev poslanih v za-
por kot svarilo njihovim tovari-
šem.

Vlakospremno osebje je zastav-
kalo v Santa Feju, ko so glavni
odborniki nji bratovščin dejali,
da naj ne stavi v nevarnost svo-
jih življenj in življenj potnikov
s lokomotivami, ki so hujše po-
trebne popravila. Obojeni me-
hiški stražniki na teh vlakih so
streljali brezobzirno in vlakos-
premno osebje je obvestilo želez-
niško upravo, da se morajo ti
stražniki odpraviti, da bodo vla-
ki vozili varno. Kompanija je o-
stala na svojem provokatoričnem
in ošabnem stališču. Posledica je
bila, vlakospremno osebje ni ho-
telo več spremljati vlakov v Need-
lesu, dokler se ne izboljšajo raz-
mere. Železničarjem je bilo pove-
dano, da imajo legalno pravico
do stavke.

Ampak na zapad je bil poslan
Daughertyjev pomočnik Crim, da
jih prime, federalni sodnik in po-
rota sta pa izvršila vse drugo.

VOLITVE NA KUBI.

Liberalni kandidat Machado je
izvoljen.

Havana, Kuba, 3. nov. — Izid
predsedniških volitev na Kubi, ki
so bile 1. novembra, še ni docela
znan, toda poročila kažejo, da je
zmagal liberalni kandidat, ge-
neral Machado. Po najnovejšem
poročilu ima Machado okrog 25,000
glasov večine. Njegov glavni na-
sprotnik, kandidat konservativne
stranke, je general Mario G. Me-
nocal.

De Valera v enomesečni zapor.

Belfast, Irska, 3. nov. — Eamon
de Valera, "predsednik irske re-
publike", je bil obojen na mesec
dni zapora v Belfastu, ko je igno-
riral vse odredbe ulsterke vlade,
da mora takoj zapustiti Ulster.

Herriotova vlada v Franciji je trdna.

Socialistična stranka je sklenila
stati ob njegovi strani in pre-
prečiti njegov padec.

Paris, 3. nov. — Socialistična
stranka v Franciji je na svojem
zboru večeraj sklenila, da bodo
njeni poslanci v parlamentu pod-
pirali Herriotovo vlado v vsakem
slučaju, kadarkoli doanciarski
blok poskusi strmoglaviti Herrio-
ta.

Herriotova večina v zbornici je
odvisna od socialističnih glasov.
Sklep socialistične stranke je to-
rej zagural trden obstoj Herrio-
tove vlade. S tem sklepom so
socialisti odgovorili Poincaréje-
vim reakcionarjem, ki zadnje dni
napovedujejo padec Herriotove
vlade, čeč, da mora Herriot sle-
diti MacDonaldu v Angliji.

Petnajst milijonov v skladu stare garde.

Walsh in Untermyer izjavljata,
da so republikanci izkazali ko-
maj petino nabranega denarja.

New York, N. Y., 3. nov. — Sa-
muel Untermyer in Frank P.
Walsh, odvetnika progresivne
koalicije pred preiskovalnim so-
vetnim dosekom, sta izjavila v
nedeljo popoldne, da so voditelji
republikanske stranke izkazali
komaj petino vsega denarja, ki so
ga nabrali za volilno kampanjo.

Volilni sklad stare garde smala
letos približno \$15,000,000, pravi
Frank P. Walsh. Nikdar v zgodovini
ameriške republike ni nobena
politična stranka imela toliko
denarja na razpolago za volilni
boj kakor današnja republikanska
stranka, je rekel Walsh. Osvetljali
republikanski odbor je prejel in
izdal namanj štiri milijone dolar-
jev, ostala vsota pa gre na račun
kampanjskih odborov v posamez-
nih državah.

Ogromno večino omenjene vsote
so prispevali veliki finančniki,
industrijski kapitali in železniški
baroni, katerih imena so skrbno
zamolčana. Okrog 600 oseb je pri-
spevalo najmanj po \$1000.

Petinsedemdeset odstotkov vse-
ga sklada je bilo potrošenih v
"dvomljivih" državah, to je v
onih državah, v katerih se je sen-
timent volilcev v od začetka na-
gibal k La Follettu. To so farmar-
ske države na srednjem in sever-
nem zapadu in v Kaliforniji.

V OFICI SO SE OBUDILI DIVJI INSTINKTI.

Zadavila je vse, kar so dosegla
njene dolge roke.

New York, N. Y. — Sam Russo
prodaja razne ptice, mlade psi-
ke in druge živali. V svoji prodaj-
alni je imel priklenjeno tudi dve
leti staro opico po imenu Joku.
V opici se je oglašil klic divjaka
in raztrgala je veržico, na katero
je bila priklenjena. Zdrabila je
tudi svojo kletko. Nato je Joku
umoril devetnajst kanarčkov, šest
in trideset zlatih ribic, sedem mladih
psitov, ranila je pa papigo in ji
izpustila rep.

Russo je spal in se je prebudil,
ko je policaj prišel trkati na vrata
njegove prodajalne, katerega
je privabila velika skupina ljudi,
ki je gledala in opazovala divjanje
opice. Ko je Russo vstopil s poli-
cajem, se jera Joku še ni poglobila.
Ugriznila je policajca v kazalec na
desni roki, končno je policaj ujel
opico v zanko. Preden se je Joku
popolnoma podal, je ugriznil še
Russo v levo ramo.

PO NEDOLŽNEM OBOJEN NA 15 LET JEČE.

Austin, Tex. — Frank Smith, ki
je bil v letu 1922. obojen na 15
let ječe, ko je bil pokriviljen, da
je umoril nekega Lee Duka, je bil
v soboto izpuščen iz zapora kot
nedolžen človek. Euzebe Vidrine,
na smrt obojeni morilec, je pod
vsielkami priznal, da je on umoril
Duka, radi katerega je bil Smith
obojen, a ni mogel dokazati svo-
je nedolžnosti.

NEBROJNI GLA- SOVI BODO DA- NES UKRADENI.

La Follette, navdušeno sprejet v
svojem domačem mestu, je re-
kel, da je zmaga zagotovljena,
če bodo vsi glasovi pošteno
šteti.

LA FOLLETTOVA ZADNJA BESEDA PRED VOLILNO BITKO.

Madison, Wis., 3. nov. — Sena-
tor Robert M. La Follette se je
sinoči vrnil domov s dolge kam-
panjske ture. Njegovi sosedje in
prijatelji so mu priredili demon-
strativen sprejem na kolodvoru
in ga v avtomobilu vodili po glav-
ni ulici do poslopja državne zbor-
nice, kjer so ga govorniki priar-
no pozdravili in mu čestitali na
sijajni kampanji.

La Follette se je zahvalil za
sprejem in dejal, da je popolnoma
zadovoljen z volilno kampanjo
pogrešnih sil.

"Volilci imajo zdaj odločilno
besedo," je rekel kandidat. "Vo-
liteli morajo v torek odločiti, da li
hočejo imeti še štiri leta reakcije
in korupcije ali da ljudstvo pre-
vzame vlado v svoje roke.

"Ne morem verjeti, da bi ame-
riško ljudstvo še nadalje trpelo
kdrupcije, grabeštvo in zavoleno
gospodarstvo, s katerim se odli-
kuje sedanja administracija.
Harding-Coolidgeva administraci-
ja je prinesla ljudstvu največjo
industrijsko in finančno depra-
vijo v zgodovini Amerike, vkljub
temu pa ista administracija danes
hinavsko zahteva od volitev, da
jo naj obdrže še štiri leta v im-
enu prosperiteta.

"V sedanjih štirih letih je akcu-
miralo več ko 1500 bank, več ko
60,000 trgovskih in drugih po-
jetniških tvrdk je propadlo in
600,000 farmarjev je bankrotira-
lo. In temu pravijo prosperiteta!

"Ako bom jaz predsednik, se
nekateri gospodje v Wall Streetu
znajdejo za omrežjem zvezne je-
telnice v Leavenworthu in Atlan-
ti, če bodo še poskušali s takimi
konspiracijami.

"Ob tej priliki se iskreno za-
hvaljujem tisočerm, ki so prosto-
voljno sodelovali v naši kampanji
in pomagali progresivni stvari.
Nadaljujte dobro delo do zadnje-
ga momenta bitke. Pasite na gla-
sove! Naša stvar mora zmagati,
veliko vprašanje pa je, če bodo
vsi naši glasovi pošteno prešteti.
Nedvomno bo na tisoče naših gla-
sov ukradenih, na tisoče glasov
izgubljenih, kjer ne bo naših pa-
znikov pri štetju. Dolžnost vseh
progresivcev je, da na volilni dan
positijo volilce vseh presinktov
in dobro pazijo, kako se bodo šteli
in beležili glasovi."

Velika množina ljudstva je
spremila La Folletta na potu na
njegovo farmo. Kandidat se doma
odpočije nekaj tednov po truda-
polnem delu v zadnjih štirih me-
sekih.

LA FOLLETTOV GOVORNIK IZGONAN IZ MESTA.

Dairen, Conn. — Rev. George
O. Richmond, ki je agitiral za La
Folletta in Wheelerja, je bil v ne-
deljo zvečer ugrabljen in izgnan
iz tukajšnjega mesta, ko je hotel
govoriti na glavnem trgu. Dva po-
licaja sta prišla govornika in ga
gnala pred mirovnega sodnika.
Sodnik je dejal Richmondu, da
"dela sramoto Ameriki" in velel,
da se izžene iz mesta.

Laboritje obdržali mandate v občinah.

London, 3. nov. — V soboto so
bile občinske volitve v okrog 70
velikih in manjših mestih v An-
gliji in Walesu, toda ne v Londonu.
Do danes znani rezultati teh
volitev je sledeči: konservativci
so dobili 50 novih in izgubili 42
starih mandatov, delavska stranka
je dobila 51 in izgubila 31
mandatov, liberalci so dobili 18,
izgubili 42, neodvisni pa 14 proti
13.

Delavska stranka je torej naj-
več pridobila, namreč 20 manda-
tov.

Kitajska civilna vojna gre zdaj h koncu.

Vupeifu, zajet od vseh strani, je
opustil bojevanje in sklenil
premirje.

Peking, 3. nov. — Strmoglav-
ljeni pekingski diktator Vupeifu
je končno kapituliral večeraj iz
aranžiral premirje. Zadnji udarec
mu je zaval dal mandčurski povelj-
nik Cangtsolin, ko je odrezal nje-
gove žilijanske čete od Tientsi-
na, medtem pa je general Feng-
juhsiang obkolil Tientsin od vseh
strani na suhem. Vupeifu je pri-
znal svoj poraz in pobegnil v
Pukov.

Cangtsolin bi lahko že naredil
konec Vupeifujevi komediji v
Tientsinu, toda dal je blivšemu
diktatorju priliko, da mirno kapi-
tulira ali pa pobegne na morje in
se s tem sam odstrani.

Tientsin, 3. nov. — Danes so v
teku mirovna pogajanja med
predstavnik Fengjuhsiangovega
režima v Pekingu in ostanki ras-
bite Vupeifujeve armade. Pre-
mirje je že aranžirano in bojava-
nje na vseh frontah je prenehalo.

Kakor javljajo iz Pekinga, je
predsednik Tsaukun podal ostav-
ko. Maršal Tsaušijui, ki nasledil
Tsaukuna, pride v Peking v par
dneh.

Devet tujezemskih bojnih ladij
je zasidranih pred Tientsinom.

Politična kriza v Turčiji.

Velika opozicija, katere vodijo
monarhisti in mohamedanskimi
klerikalci, je vstala proti Kemalu.

Carigrad, 3. nov. — Turška re-
publika stoji pred veliko notri-
nje krizo. Mustafa Kemal paka,
predsednik republike in izvršitelj
mnogih reform, ki so privedle
Turčijo v kolo modernih držav, je
v nevarnosti padca. Turška re-
akcija se je dvignila proti njemu.
Na čelu reakcije stoji mnogi stari
generali, ki sovražijo republiko in
bi radi dobili sultana nazaj. Tur-
ški duhovniki, ki ne bodo Kemalu
nikdar odpustili tega, da je la-
ginal Kalifa iz Carigrada in ločil
državo od mohamedanske cerkve,
podpirajo opozicijo na celi črti.

Naštri opozicije je, da velika
narodna skupščina, ki je večeraj
otvorila zasedanje v Angori, iz-
reče sedanjemu kabinetu nezaup-
nico in ga strmoglavi, nato se pa
razpusti, tako da pridejo nove vo-
litve. Z razpustom skupščine pre-
neha tudi predsednikova služba
na podlagi nove ustave. Nazad-
njaki upajo, da v volitvah oni
zmagajo in skupščina potem iz-
voli drugega predsednika.

MACDONAD PODA DANES OSTAVKO.

Baldwin organizira novo angleško
vlado še pred koncem tedna.

London, 3. nov. — "Daily He-
rald", uradni organ delavske
stranke, javlja, da laboritska vla-
da poda ostavko jutri. Kralj nato
pozove Stanleya Baldwina, vodi-
telja konservativne stranke, naj
organizira novo vlado. Baldwinov
kabinet bo vsekakor sestavljen še
ta tedn.

Listi poročajo, da bo torijska
vlada posnemala delavsko v ime-
novanju ženske za to ali ono ka-
binetno službo. V delavskem ka-
binetu je bila Margareta Bonfield
tajnica za delo.

IN JUSTIČNI TAJNIK JE PRI- SEL ZOPET NA POMOC.

Washington, D. C. — Justični
tajnik Stone je prišel na pomoč
tajniku Mellonu in predsedniku
Coolidgeu, da podpre njuno mne-
nje, da časniki ne smejo priobči-
ti, koliko davka so plačali boga-
tini, sploh ljudje, ki pripadajo k
vladajočemu razredu.

Na kabinetni seji je bilo zaklju-
čeno, da se zasleduje en list so-
dnjake in tako napravi ena pre-
izkušnja. Po njeni sodbi se bodo
drugi listi ustališili priobčevati
vplačila osebnega davka bogatih
postopavev.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.
 Narodnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in za inozemstvo \$5.00.
 Naslov na vse, kar ima stik z uredništvom:
"PROSVETA"
 2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
 Organ of the Slovene National Benefit Society.
 Owned by the Slovene National Benefit Society.
 Advertising rates on agreement.
 Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$5.00 per year.
"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v objavi n. pr. (Oct. 31-24) poleg valga imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevnom potekla naročnina. Ponovite je pravilno, da se vam ne ustavi list.

NOVI MEHIŠKI PREDSEDNIK.

Novi mehiški predsednik general Plutarco Calles se zelo močno loči od svojih prednikov.

Ko je pred meseci odpotoval v Evropo, se ni mudil pri milijonarjih in multimilijonarjih, pa tudi nihče ga ni oficijelno sprejel kot bodočega predsednika sosedne republike.

Pri njegovem odhodu v Evropo so ga sprejeli zastopniki organiziranega delavstva, in pri njegovem povratku so ga zopet sprejeli delavci. Ko ga je neki newyorški milijonar povabil na obed, je njegov tajnik odgovoril, da je generalu žal, da se ne more udeležiti obeda, ker ostane le kratek čas v Združenih državah. Odklonitev je bila sicer vljudna, toda odločna. Ljudje, ki so navajeni prikrivati svoje misli in delati globoke priklone, kadar govorijo z drugimi ljudmi, bodo menda rekli, da je bila odklonitev sirova in žaljiva. Nič ne de, kaj porečejo te vrste ljudje, ki se ne zavedajo, da je največja sirovost, ako človek prikriva s svojim jezikom misli, ko govori z drugim človekom, pri tem pa dela priklone in sicer tako globoke in tako hitro, kakor da ima dobro namazane tečaje v hrbtu.

Značilna je zavest novega predsednika mehiške republike. Zaveda se, da ga je izvolilo organizirano delavstvo in za to bo delal tudi v interesu mehiških delavcev in kmetov.

Koliko javnih uradnikov se tega dejstva zaveda v Združenih državah? Tudi v Ameriki izvolijo javne uradnike delavci in kmetje, kajti bogatini so v tako majhnem številu v primeri s številom delavskih in kmečkih glasov, da sami ne pridejo v poštev pri predsedniških volitvah.

Novi predsednik mehiške republike ima idejale. In ti idejali veljajo človeštvu. Njegov najvišji idejal je izboljšati življenske razmere za delavce in kmete v Mehiki, ne glede nato, ako so taki idejali bogatinom všeč, ki bi radi z izkoriščanjem mehiškega ljudstva pomnožili svoje milijone.

Novi predsednik mehiške republike ni ljubljeneč bogatinov, pa tudi katoliški cerkvi ni všeč, ker ji je znano, da se bo še strožje ravnal po obstoječih postavah kot dosedanji predsednik Obregon.

Vprizorjene bodo tudi proti njemu revolucije, kakor so bile proti Obregonu, da se strmoglavijo in prideta zopet do moči in veljave velika denarna mošnja in rimska cerkev. Revolucija proti novemu predsedniku mehiške republike bodo ostale najbrž ravnokotno brezuspešne za reakcionarje, ki bi radi Mehiko potisnili v take razmere, kakeršne so bile ob času Diazovega režima, ker so se mehiškemu delovnemu ljudstvu tudi odprle oči, da je spoznalo, kaj ima pričakovati, ako pridejo v Mehiko zopet reakcionarni elementi do moči.

Mehiško ljudstvo ima za sabo britke izkušnje. Še nekaj let nazaj je tičalo v peonski sužnosti in delavci in kmet nista imela v Mehiki nobene veljave. Mehiško ljudstvo je moralo žrtvovati imetek in življenje, da si je priborilo pravico izvoliti predsednika po svoji volji.

Tudi za mehiško delovno ljudstvo veljajo resnične besede, da le večna čuječnost mehiškega delovnega ljudstva ohrani priborjene pravice, na katerih je mogoče graditi boljše življenske razmere, ki so potrebne kot predpogoj, da človeška družba preide v popolnejšo civilizacijo, v kateri ne bo več zločestega kapitalističnega gospodarskega sistema.

To je povedal tudi novi predsednik Calles, ko je rekel, da je ves socialni program mehiške republike odvisen od močnega in uspešnega delavskega gibanja. Calles sam ne more izvršiti čudežev, ampak za njim mora stati organizirano delavstvo in ga podpirati pri izvrševanju socialnega programa v Mehiki, da se socialni program tudi z uspehom izvede in tako zabrani povratek nazaj v razmere, kakeršne so bile ob času Diazovega režima.

Od mehiškega delovnega ljudstva in njegove čuječnosti ti napram reakcionarnim silam, je odvisna njegova bodočnost.

SLIKE IZ NASELBIN.

Ohisholm, Minn. — Letos imamo čudno gospodarje nad vremeno. Poleti, ko bi moralo biti toplo vreme, je večina domov deževala in za deževjem je zrak postal mrzel, včasih tako oster, da so nežne rastline pozeble. To se je ponavljalo skozi vse leto, daces, ko to pišem in je že 29. oktobra, imamo pa še toplo vreme, da so okna odprta ponoči in podnevi. Tako topli dnevi drže že precej dolgo in tudi ne kaže, da se bodo spremenili, kar nam seveda ugaša in se še nihče ni pritožil radi mile jeseni. Vsa le izraža željo, da bi hotelo vreme držati vsaj do božiča, ker na ta način bi samo na premoži in potrebnih dosti prihranili, ki jih človek mora imeti pozimi. Nekateri pa pravijo, da narava ne dela prav, če nekaterim ustreže, drugim pa ne, zakaj če je toplo vreme na severu, nimajo kaj delati na vzhodu in srednjem jugu ter zapadnih držav, kjer je premožovna industrija in kakor je videti iz časopisov, že itak le slabo delajo. Največ poročajo, da delajo polovico časa ali dva do tri dni na teden. Poleg tega tudi malo služijo, peš teško, kolikor hočejo dati podjetniki. Delavstvo je brezbržno in ne vidi tega, kakor se baje ne zmenijo, kdo je gospodar čez njega delo. — Poročevalce.

Ginger Hill, Pa. — Oglasiti se moramo iz našega mesta in povedati, kako živimo. Ampak nihče se ne oglasiti, kakor bi sploh ne bilo Slovencev tu.

V naši "koimajni" delamo pomalem. Včasih podjetniki dajo ljudem počitnice, včasih si jih ljudje privoščijo sami, kar gotovo prija zganemu človeku v jesenskem času, ko se vršijo med nami ljudmi v Ameriki neobičajni "krsti".

Društvo št. 90 v Hackettu, Pa., je postavilo lepo dvorano, ki se imenuje Slovenski dom. Postavili so ga zase in za svojo mladino, da bo imela spomin na svoje očete, kateri so se trudili vzliči današnjim slabim časom, da so postavili po svoji najboljši moči svoj dom. Pokazali so s tem svojo razredno zavest in ljubezen do svojega rodu.

Čula sem, da se je znašel neki gospod, ki bi rad, da mu dajo Slovenci dvorano zastoj in bi on vlekkel zato profit. Dečko si je lepo umislil, a uspelo ni. Za uporabo dvorane je treba plačati. Spomnil se je sedaj, ko je treba pomoči njemu, ni se pa spomnil takrat, ko so rojaki prodajali delnice. Takrat je morda šele odgovarjal katero svojo "ovčico", da ni treba kupovati. Gospoda najbrž jezi, ker vidi, kako lepo se združujejo delavci.

Pozdrave čitateljem Prosvete, a neuhakani pešlarji naj bi našli šimprej vsak svojega kuharskega agenta. — R. Bohinc.

McKeesport, Pa. — Rojake pozivamo na prvo zabavo, katero priredi klub "Jugoslovanske druge Sloga" na 8. novembra 1924 v A. O. H. dvorani na česti cesti v McKeesportu, Pa. Bratje Hrvatje, Slovenci in Srbi, posetite to zabavo, katero privkraj priredi naš jugoslovanski klub z namenom, da si postavijo enkrat svoj zašeleni in lastni dom za naš celokupni jugoslovanski živelj, v katerem bo mogel vsak Jugoslovčan svobodno se gibanj in zabavati.

Bratje, posetite našo zabavo v čim večjem številu, da položimo temeljni kamen našemu željno pričakovanemu domu. Poleg tega boste tudi čuli na zabavi našega govornika o vsem, kar mislimo s tem podjetjem za jugoslovanske priselcnike in njih prosveto. Pridite, da slišite našo željo.

Zabava prične točno ob sedmih zvečer. Prislopnina je za moške 50c, za ženske 25 centov. Za vse potrebno k zabavi jamči — veselični odbor.

Blaine, Ohio. — Tukajšnji premožekopi obratujejo po šest dni v tednu. Toda zdaj ne svetujemo rojakom, da bi sem hodili za delom, kajti prav težko ga je dobiti. Premogorovi so tako napolnjeni s delavci, da sta povečini dva v enem prostoru. Tudi vozilov se malo dobi.

Grozen aločin se je zgodil tu pred par dnevi. Neki Oger, po imenu Louis Kolesar, priden in skrben oče, se je že veliko let mučil v tukajšnjem premožkovu, tako da si je možak postavil svoj lastni dom in malo trgovino. Delal je pa še vedno v premožkovu, a žena pa, tudi pridna, je pomagala v trgovini.

Na plačilni dan je imenovan dobil nekaj nad sto dolarjev plaše in kot navadno šel vesel domov. Žena je bila pripravljena večerjo, on pa je ostal v prodajalni. Kar sta prišla dva črnca in ga pobila z malo sekuro po glavi ter še parkrat ustrelila na srce, ga oropala in urnih nog odšla. Tukajšnje ljudstvo je bilo silno razburjeno in pridno iščejo roparja, pa do sedaj še nimajo uspeha.

Rojakinja Antonija Smerdelj, članica društva št. 333 S. N. P. J., se nahaja v bolnišnici v Martinsferry, Ohio, kjer je prestala težko operacijo. Polagoma se ji obrača na boljše in v kratkem zapusti bolnišnico.

Društvo št. 333 v Blainu, Ohio, je priredilo plesno veselico na 25. oktobra v korist društvene blagajne. Veselica se je dobro obnesla, še najbolj pa društvena blagajna, čeravno je bil objel bolj slab. V imenu društva gre hvala rojaku in članu Steve Mesojedu, ki je napravil tako okusne klobase ter mr. in mrs. Louis Kožel za pridno delovanje v prid društva in Joe Margaj ter vsem ostalim, ki so pridno delali v interesu društva št. 333 v Blainu, Ohio. — A. M. Bradley.

Waukegan in No. Chicago, Ill. — Ko smo ravno v jesenski sezoni, v času za prirejanje iger in vsakovrstnih veselice, v času dolgih večerov, skrbijo razna društva in klubi, da se preveč ne dolgočasimo. Priredimo kako igro in razne domače zabave. Med zadnjimi je tudi naše žensko društvo "Moška enako-ravnost", št. 119 S. N. P. J., ki priredi domačo zabavo dne 8. novembra zvečer v spodnjih prostorih Slovenskega narodnega doma. Zato vabimo vse rojake iz Waukegana in North Chicago, da se veselice udeležijo in nam pomorejo do boljšega uspeha.

Zagotavljam vse, ki se udeležijo zabave, da vam ne bo žal, zato pripravljamo odbor pripravljamo velike tajne stvari za udeležence, katerih pa nikakor ne izdati. To velja posebno za moše in žene. Opominjam pa tudi članice, ki bolj redno pridejo na veselice, da pripeljejo svoje moše, da se skupaj zabavamo in izvemo za odborovo tajnost.

Na videnje! — Članica.

Cleveland, Ohio. — Nimam veliko poročati iz naše nasebine, ker delavski razmere niso povoljšale in smo samo na kulturnem področju pridni. Predzadnje nedelje smo imeli priliko videti predstavo "Nasrari", katero je pripravilo dramsko društvo "Anton Verovšek". Igra je bila izvrstna, posebna hvala za to gre igralcem za trud in poštvalnost in hvala občinstvu za tako obilen poset.

V soboto bomo imeli priliko zabavati se, kajti tukaj v Collinwoodu imamo nekaki "Waterloo Club", katerega namen je, da uči izobrazbe. H klubu spadajo razni odseki, kakor na primer dramsko društvo, čitalnica, godba, telovadba itd. Ker smo finančno bolj šibki, bomo priredili v soboto dne 8. novembra jako zanimivo veselico, katere čisti dobiček gre v klubovo blagajno. Na veselici bodo igrali tamburaši z veselo godbo za stare in mlade. Za prigrizek bodo skrbeli naše združene Slovence, ki je tudi odsek S. D. Doma. Za napajanje žejnih imamo takega moškega, ki s enim samim udarcem ubije dvoje muh. Je paš vredno, da ga vidimo, čeravno ima na plečih že pol stoletja.

Občinstvo je torej vabljeno, da nas gotovo obišče v soboto zvečer ob sedmih v John Kunčičevi dvorani na Waterloo Rd. — Član Waterloo kluba.

Prehladi.

"Navadni prehladi so nalezljivi" — rekel je dr. M. Nicolla, jr., zdravstveni komisar države New York v nedavnem radio-predavanju. "To ušne osumniti mnoge izmed vas, ki mislite, da je prehlad posledica mokrih nog ali prepiha ali takojšnje spremembe vremena ali kdovekater drugega vzroka. Res je sicer, da vask izmed teh dosednjih razlogov ali več njih skupaj utegne biti oni činitelj, ki je omogočil razvoj prehlada.

"Vi ste vsi ališali o bolezenskih klicah ali bakterijah in ste večinoma voljni priznati, da je davica povzročena po posebni klici; ali kar težko vam je odrediti se pri ljubljani teoriji o vzroku svojega prehlada. Vendarle je res, da prehlad povzročujejo klice, ravnotežje kot druge vrste klice povzročijo pljuščice, davico ali oslovski kašelj. Poleg tega se prehladi razširajo na prav isti način.

"Ako bi vaš kdo vprašal, kak predmet se največ izmenjava med ljudmi, boste sigurno odgovorili: denar; ali je še druga stvar, ki v veliko večjem obseku prehaja od rok do roke, od človeka do človeka in ta stvar je — človeška aliha. Ako ne verjamete, le parite na svojo sosedo ali še rajši na samega sebe. Pazite, kolikokrat se s svojimi prsti dotikate ustnic, in vprašajte se: "Kje so bili ti prsti zadnjikrat?" Morda so se dotaknili kakke ključke na vratih in otrli alino, ki jo je kdo drugi pustil tam ravno pred vami. Morda so vaši prsti držali prevoznik listek, ki ga je konduktur utrgal, potem ko si je oalnil prste. Morda pa so vaši prsti se igrali s svinčnikom, ki ga je kdo poprej imel v svojih ustih. Ako le malce rabite svoj dar opazovanja, boste razvideli takoj, kako lahko je okuževati se z izločki iz ust drugih ljudi.

"Poleg prstov pa je še veliko več drugih načinov za nalezjenje prehlada. Pazite, kadar kdo kašlja ali kiha, na solnčne žarke, ki prodirajo preko okna v drugače temno sobo. Videli boste, kako vlažni drobci iz njegovih ust letajo po zraku. Ako se nahajate v njihovi smeri, utegnate vdihati tišče klice, ki so vzrok prehladu, in prehladiti se sam.

"Časopisi so nedavno prineali vest iz Rusije, ki je pravila, da je vlada prepovedala rokosej in poljubovanje, ker se na tak način prenašajo bolezni. Aht se se ne razkirajo le potom osebnega stika; marveč tudi na mnoge druge načine in je zaman pričakovati, da bi se potom zakonov moglo kaj doseči v tem pogledu. Je pa en način in ta je edini: da si vsakdo bodi svest zlatega pravila — ne stori drugemu, kar nočeš da bodi tebi storjeno — in da se vsakdo potrudijo, da ne okuži drugih z izločki iz svojih ust in nosu." — F. L. I. S.

50 letnica Svetovnega poštnega društva.

Dne 9. oktobra je bilo petdeset let, odkar se je ustanovilo Svetovno poštno društvo, ki ima svoj sedež v Bernu. Potreba te ustanovitve je bila zelo velika in so jo občutili vsi krogi, posebno pa trgovina in industrija.

Vsak trgovec ve dobro, kolike važnosti je zanj, ako ve, koliko ga bo stal prevoz blaga po pošti v druge države, ker je le tako mogoča kalkulacija. Še bolj važno pa je zanj, da se kolikor mogoče poceni pisemski porto, ker se danes velik del kupčij sklepa pisмено po pošti. Še pred 60 leti je bilo vprašanje, kaj stane pismo v kako mesto Amerike ali celo Kitajke, za poštarja naravnost problem, ki ga ni mogel pri najboljši volji rešiti. Na evropskem kontinentu je bilo okrog l. 1847. do 1850. sklenjenih več pogodb med avstrijskimi in nemškimi poštami upravniki, ki so se dobro obnesle. Posledica tega je bila, da so skoraj vse države v Evropi sklepale poštne konvencije s svojimi sosedami. Vendar je manjkalo nekaj enotnega, manjkala je konvencija, ki bi obsegala ves svet. Ko so skoraj vse države sklenile enotne konvencije o šeleznem prometu, so morale misliti na to, da dosežejo enak dogovor tudi o pošti. Trebalo je bilo izenčiti poštne tarife in jih kolikor mogoče poceniti, da bi jih zmogel vsakdo.

Inicijator Svetovnega poštnega društva je bil Nemeec, generalni poštni ravnatelj Stephan, rojen l. 1831. S 17 leti je stopil v službo pruske poštne uprave. Z 28 leti je bil vpoklican v Berlin kot "tajni" ekspediračiji šajnik. Tu se je začelo njegovo veliko reformno delo v poštni upravi. Dosegel je, da se je podričevala zasebna pošta kneza Thurn in Taxisa, ki je imela le privilegij iz 16. stoletja. Njegovemu diplomatskemu talentu se je posrečilo, skleniti s skoraj vsemi evropskimi državami poštne pogodbe. Svojega končnega cilja, mednarodne poštne pogodbe, pa Stephan še dolgo ni mogel doseči. Še na mednarodnem poštne kongresu v Parizu l. 1863. se niso mogli sediniti na enotnem tarifu. Nemško-francoska vojna l. 1870. je marsikaj pokvarila, kar se je dolej napravilo na tem polju.

Tri leta po tej vojni je imelo Stephanovo neumorno delovanje končni uspeh. Dne 15. septembra 1874 se je sestel mednarodni poštni kongres v Bernu, in v tedaj temeljito pripravljenega gradiva Stephanovega je bila sklenjena že 9. oktobra splošna poštna pogodba, h kateri je pristopilo 22 držav. S to pogodbo se je ustanovila mednarodna zveza ogromnega kulturnega pomena. Ime "Svetovno poštne društvo" je dobila zveza šele leta 1878. na kongresu v Parizu.

Pri tej priliki bodi omenjeno, da so bile svoj čas pred ustanovitvijo svetovne poštne zveze pisemske pošiljke zelo težke in obsežne. Trgovska korespondenca je bila šele v povojih, in naravno tudi so ni bilo današnjega kratkega pa jedrnatega trgovskega stila. Zato ni čudno, da so trgovci izgubljali vse preveč časa s pisanjem in da so bila pisma zato tudi tako obsežna. Da se pisemske pošiljke nekoliko olajšajo, so jih pošiljali brez ovoja, le skupaj zganjene, pri čemer so rabili posebno lahek papir in so pisali s modrim črnilom, ker so mislili, da je lažje kot črno.

Svetovno poštno društvo je v prvi vrsti sprejelo načelo pomenstavljenja in pocenitve pisemskega porta in ga je določilo na 25 santimov. Polagoma so se uvedle tudi enotne poštne pristojbine za druge pošiljke ki so se sčasoma še bolj pocenile. K društvu je pristopalo tekom let vedno več držav, tako da jih je sedaj 100. Pisemski promet se je zvišal od 150 milijonov na akoraj dve in pol milijarde komadov leta 1922.

Svetovni poštni kongres v Stockholmu v avgustu tega leta se je zaključil s majhno slovesnostjo in je bila poslana vdovi Stephanovi posravnica brzojavka, v kateri se proslavljajo zasluge njegove soproga za svetovni poštni promet. Da opremimo dano pismo v inozemstvo le s frankovno znamko in da nam ga je treba vroči le v najbližji poštni nabiralnik, to je zasluga Svetovnega poštnega društva, ki ga je smatrali kot najvažnejši dogodek v zgodovini razvoja poštne prometa.

Industrijske nezgode nedeletnikov.

Glasom ravnokar dovršene preiskave je otroški urad federalnega delavskega departamenta ugotovil, da je tekom enega leta v treh zveznih državah ponesrečilo pri delu nič manj od 7478 mladih delavcev pod starostjo 21 let. Izmed teh nezgod jih je 38 povzročilo smrt in 920 delno onespobnojenje za vse življenje.

Države, na katere se je raztezala ta preiskava, so Wisconsin, Massachusetts in New Jersey. Podatki o industrijskih nezgodah nedeletnikov so bili povzeti iz zapisnikov državnih industrijskih komisij in se tičejo le onih nezgod, za katere, ki so plačala kompenzacijo; torej glede države Wisconsin le onih nezgod, ki so povzročile onespobnojenje za več od 7 dni, in glede držav Massachusetts in New Jersey, nezgod, ki so povzročile onespobnojenje za vsaj 30 dni.

Najmanjše število nezgod, kakor tudi najnižje razmerje istih prevladuje glede otrok pod 16. letom. Vsaka izmed treh zveznih držav se je potom zakonov potrudila zmanjšati otroke pod to starostjo s tem, da je prepovedala njihovo zaposlenje v nekaterih poklicih, zlasti pri bolj nevarnih strojih, ki povzročajo največ nezgod pri nedeletnih delavcih.

Otroci pod 16. in 17. letom ne smejo biti zaposleni v nekaterih poklicih v državah Massachusetts in Wisconsin, ali v vseh treh zgorajjih državah jim je bilo dovoljeno delati pri mnogih nevarnih strojih.

Razmeroma največ nezgod pri strojih je bilo pri delavcih starih 16 in 17 let. Razmeroma manj jih je bilo pri otrocih pod 16. letom, ki jih zakon obvaruje, in manj kot pri mladih delavcih med 18. in 21. letom, ki so bolj v stani obvarovati same sebe.

Sploh so bile nezgode v skupini šestnajstletnih in sedemnajstletnih delavcev najresnejše izmed vseh nedeletnikov. Glede otrok pod 16. letom je 10.7% nezgod povzročilo smrt ali delno onespobnojenje za vse življenje; glede otrok v 16. in 17. letu je znašalo to razmerje 13.4%; glede skupine med 18. in 21. letom pa 12.7%.

F. L. I. S.

POSEBNI TEČAJI ZA JECLJAJOČE OTROKE.

V ljudskih šolah v Clevelandu so že l. 1916 začeli s tečaji, katerih svrha je popravljati govorne pomanjkljivosti pri otrocih, ki imajo govorne pomanjkljivosti. Te tečaje ne morejo pravilno govoriti oziroma ne morejo izgovarjati nekaterih črk ali zvočkov. Ti tečajniki so bili izvanredno uspešni in so odpravili za vedno govorne pomanjkljivosti mnogih tisoč otrok. Skozi 2500 otrok je pohajalo te tečaje minolega leta.

Razne vesti.

POSTAVLJEN POLICAJ SI JE ZASLUŽIL OSTROGE.

Prijel je nevarnega roparja.

Chicago, Ill. — Cecil Abbott je odlovljen v petek iz policijske službe, ker se je vozil z avtomobilom, ko je imel biti v službi. Okoli sedmih zvečer je zamorec Louis Pierce šel s avtomobilom na svojo delodajalca na Inglesidski avenuji. Avtomobil se je približal fino oblečenemu človeku in je sicer pomolil pištolo pod nos.

Pierce je prišel voziti počasi. Vetrobrana je videl, kaj bandit počne v avtomobilu. Peljal je komaj petdeset čevljev daleč in videl je, da se je bandit nagnil iz avtomobila, da vidi, ako kdo sledi avtomobilu. Sofer je zasakal hitro in se z vso močjo vrgel na bandita. Ropar je dvakrat ustrelel v ena kroga je napravila šoferju rano nad njegovim očesom. Avtomobil je zavozil v drugega, ki je stal na ulici. Sofer ni izpusstil bandita.

Abbot prebiva tam blizu. Slika je strela in hitel je gledat, kaj se godi. Ropar je vprav udaril s samokresom in z vso močjo šoferja po glavi in je hotel zbežati, ko je manj skodlil Abbott in mu po kratkem in hudem boju izvil orožje.

Na policijski postaji so dognali, da se ropar piše Edward Weber, alias Long in da je bil že dvakrat obsojen v Oklahomi zaradi kaznivih ropov. Ušel je tam iz ječe. V svojih vilic je napravil ključ, s katerim je odprl svojo celico. Mese dni je živel v hotelu Oakland.

Zdaj se bo najbrž preselil v hotel v Jolietu, ki je med ljudstvom znan tudi kot ječa države Illinois.

AVTOMOBILSKE NEZGODE.

Žrtve so mnoge!

Chicago, Ill. — Avtomobil je zopet zahteval svoje žrtve v nedeljo. Število žrtev v okraju Cook je naraslo na 562 v tem letu in preden napoči zadnji dan v mesecu decembru, bo avtomobil ubil najmanj šest sto ljudi.

60-letnega zamorca Alexander Ardinga je povozil tovorni avtomobil, ko je šel prek ceste. Bil je ubit zamorec in priče izjavljajo, da se nesreča ni dala odvrti. Brzovozni avtomobil je frešnil v tovorni avtomobil na sto sedemdesetdesetih čevljev. Ranjena sta bila oba voznika. George Kierow, ki je vozil brzovozni avtomobil, je dejal, da se mu je mudilo k njegovemu dekletu. Njega je policija pridržala.

John Stutz in Earl Moss sta se s svojim avtomobilom zaletela v tovorni vlak, ki je stal na železniškem tiru. Oba so prepeljali v bolnišnico. Najbrž sta njima poškodovani avtomobili John Wright. Ko je videl, da je nesreča neizogibna, je skočil z avtomobila. Izvini si je čisto nogi. Rekel je, da je bilo nemogoče videti vlak, ki je sestel iz sedmih praznih lor, dokler ni bilo čisto črna ustavitel avtomobil.

Steven Rudnicki pride pred sodišče na obtožbo zaradi napada s samokresnim orožjem. Povozil je 60-letnega Peter Bohoffkija, ko se je vračal domov. Ranjeni so bili še trije pasazirji, ki so se peljali z "rumenim" avtomobilom. Njegov avtomobil je udaril ob drugega.

VOLILCI V PRISCU SO OZNAČENI S TRAKOM.

San Francisco, Cal. — Vsak volivci v San Francisco dobi poseben trak na voliču, ko odglašen. Trak mora potem nositi na prsih do konca volitev z znamenjem, da je volil. Pazniki na ulicah bodo napravljeni volilce brez traka, ki ne morejo voliti.

MacDonald se vrne k častni karstni.

London, 3. nov. — Ramsay MacDonald je ta mesec prenehal biti premier prve delavske vlade v Angliji. Se vrne k svojem prejšnjemu poslu: pisateljevanju in karstni. MacDonald nima nikakršne premoženja in moral si je delom služiti kruh kakor vsi drugi. Bil je ministralni predstojnik.

Kanaška vlada zadene vse ostale kanadske ministre. Vsi so revni. Kanaški ministri, in primorani, da se vrnejo k svojemu poslu. Vse ostale ministrske funkcije so se vrnele k svojemu poslu. Vse ostale ministrske funkcije so se vrnele k svojemu poslu.

VELIKA NEZGODA NA ŽELEZNIŠKEM KRIŽIŠČU.

Deset oseb mrtvih in eden in trideset ranjenih.

Chicago, Ill. — Na železniškem križišču, kjer se križata Severna avenuja in Kingsburyjeva cesta, se je dogodila velika nesreča. Voznične železnice je vozil prek železniškega križišča, ko so vanj udrili železniški vozovi, ki jih je premikala lokomotiva.

V vozu je bilo šestdeset oseb. Deset oseb je bilo ubitih na mestu in eden in trideset ranjenih. Mesto Chicago je že zdajnej odredilo, da morajo železnice dvigniti tise, kjer križajo cestne železnice njene tise. Mestni svet je tudi sprejel potrebno odredbo. Nesreča pa govori, da se nekaterim železniškim družbam prav nič ne mudi izvršiti, kar je sklenil mestni svet.

Zdaj se vrši preiskava in ispravljanje usluženosti cestne železnice in železnice, ako so vai izvršili svojo dolžnost. Ampak krivice, ki je povzročil nezgodo, bi se naj hitreje dognal, ako bi merodajni faktorji uprskali, zakaj se železniška družba ne ravna po sklepih občinskega sveta.

Ponesrečili so večinoma mladi ljudje, ki so se vračali domov od plesa in drugih zabav.

Tam na vogalu je ena sama velika žarnica, ki je po izpovedi motornika in sprevodnika cestne železnice tako nerodno pritrjena, da njena svetloba ovira prost razgled na železniško progo.

IN UDARILI SO SE!

Klanovci in vitezi plamtečega kroga so imeli svoj piknik.

Niles, O. — Že več kot teden dni so klanovci in vitezi plamtečega kroga žugali drug drugemu, da se spopadejo, ko zadenejo drug ob drugega v soboto. To žuganje je bilo odprto, kakor da bi si dva sovražni državi napovedovali vojno. Klicali so na korajžo eni kot drugi in posledica tega je bila, da so udarili skupaj in da zdaj dve osebi umirata, deset oseb je pa precej opasno ranjenih.

V mesto je došla milica, da napravi red in mir in konec. Mica nju na korajžo. Baje je tisoč moč v mestu, milica patrolirja po mestu in mir bo ohranjen, dokler bo milica tukaj.

Slovenec naj se drže proč od obeh organizacij. Za naprednega človeka niso take organizacije kot je klanovska ali pa plamtečega kroga.

Pri spopadu so se odigrali divjaški čini, kakršni se odigravajo, kadar zadenejo drug na drugega razpaljeni in fanatični elementi. Klanovci E. G. Victor in E. E. Cope sta baje streljala ali sta sedela v avtomobilu, iz katerega se je streljalo na viteze plamtečega kroga. Pri izgredu je bil pač tak kaos, da je težko dognati, kaj je res in kaj ni res.

Viktorja in Copea so zopet vitezi plamtečega kroga potegnili iz avtomobila in ju vlekli na polje. Copea so tako pretepali s kovanimi napetnostmi, da zdaj umira v bolnišnici. Viktorja je pa nekdo ustrelil v prs in trebih.

KOLIKO SE TROŠI ZA JAVNO SOLSTVO.

L. 1922 se je v Združenih državah potrošilo \$1.580.671.295 — torej čez eno in pol milijarde dolarjev za javne ljudske šole in za javne srednje šole (high schools). Poročila iz sedmih držav pokazujejo, da strošek za leto 1922 bo za 15 odst. večji kot l. 1921. Ako ta porastek bo obveljal za vse države, bo skupni strošek za javno solstvo — osnovno in srednje — znašala l. 1924 čez 1800 milijonov dolarjev.

Strahovišča na Špankem.

Pariz, 3. nov. — Po novejših poročilih iz Madrida, kolikor niso cenzurirana, je gonja diktatorja Primo de Rivero proti vplivnim liberalnim, republikanskim in drugim naprednim voditeljem izvala velika panika po vsi Španiji. Razburjenje je tako veliko, da je diktator pomobil vojaške posadke v Madridu in drugih večjih mestih, boje se revolte. Štirideset najvplivnejših špancev je bilo vrženih v zapor zadnje dni brez vsake sodnijske obravnave.

Jugoslovanski poslanik v Londonu umrl.

London, 3. nov. — Dr. Mihael Gavrilović, jugoslovanski poslanik v Angliji, je v soboto tukaj umrl.

GROŽNJA, KI SE KRHA.

Washington, D. C. — Včas se tudi najbolj vnetemu zagovorniku sedanega kapitalističnega gospodarstva sistema pripeti velika napaka. Ko je namreč polkovnik Harvey v članku v dnevniku "Washington Post" strastno označil generala Callesa, novoizvoljenega predsednika mehiške republike, kot rdečkarja in da bodo kmalu pretrgani prijateljski stiki med Mehiko in Združenimi državami, je pozabil na dejstvo, da je veliki biznis priredil banket Callesu v New Yorku in da pride Calles v Washington, kjer bo formalno sprejet v Beli hiši.

Ko so se uvedle poizvedbe glede Harveyjeve grožnje, je državni departament kar naravnost povedal, da ne postoji prav nobenih vzrokov, da se pretrga prijateljski stiki med Združenimi državami in Mehiko, karere predsednik postane Calles, zastopnik delavskega razreda v Mehiki.

Samuel Gompers in drugi odborški organiziranega delavstva so prepričani, da bodo govorili s Callesom ob času njegovega kratkega bivanja v Washingtonu, da sirsavno ima obilo opravka z državnim departamentom in diplomati iz latinskih dežel.

Pernija eksekutirala tri morilce.

London, 3. nov. — Brzjavna vest iz Teherana se glasi, da je perzijska vlada ugodila zahtevi Združenih držav in dala ustreliti tri morilce ameriškega vicekonzula Imbrija. Obenem je perzijska vlada sklenila odgovoriti Združenim državam, da je izvršila eksekucijo proti svoji volji.

Tretje stranke v Združenih državah.

Ove veliki stranki v Združenih državah, republikanska in demokratska, obstojata v svojih sedanjih oblikah skoraj nespremenjeni že izlo čas civilne vojne. Mnogo je bila poskusov, da se ustvari druge stranke, ki naj stopijo na mesto obeh velikih historičnih strank, kateri sta si dosedaj ne prestopno delili vlado te dežele med seboj. Vsi ti poskusi pa so bili dosedaj brezuspešni. Predaleko bi nas zaneslo, ako bi hoteli preiskovati vzroke tega stalnega političnega nihala. Ali ne da bi se spuščali v nikako znanstveno razpravljanje, je vsakomur, ki živi v tej deželi, kmalu razvidno, kako velik vpliv imajo družinske tradicije na ameriško politiko. Rekelo se je, da je vsak novorojenček v Ameriki že ob rojstvu ali majhen republikanec ali majhen demokrat. To je sicer budomukno, ali precej resnice je v tem. Kdor dvomi, naj le poskusi napasti demokratsko ali republikansko pripadnost prvoprednega tujerodnega ameriškega državnika Karla Schurz. Schurz je prišel v Ameriko v svoji mladosti, potem ko je igral romantično vlogo v nemški revoluciji od l. 1848, in je kmalu postal tukaj odlična politična oseba. On je bil vodja "liberalnega republikanskega" gibanja, ki je začelo v Missouriju l. 1865. Na glavni konvenciji republikanske stranke v Jefferson City, Mo., v avgustu l. 1870, se je pojavil tak razdor v stranki, da je 250 delegatov pod vodstvom Karla Schurza zapustilo konvencijo, kateri je Schurz predsedoval. Nova stranka sprejela je program, ki je odločno obojeval vsako tarifo, ki ustreza interesu poedinca na račun skupnosti, zahteval odločno reformo civilnega uradništva, nasprotoval vsakemu poskusni razveljavljanja kakršnega delavkega ali državnega dolga in priporočal, da se javno zemljišče ohrani v korist brezposelnim in delavskim prebivalcem. Ko se demokratska stranka sesla, je sprejela program in kandidata liberalcev. Za predsedniškega kandidata je bil postavljen Horace Greeley, a kandidat republikanske stranke — bi general Grant. Na predsedniških volitvah v novembru l. 1872 je poslednji dobil elektorske glasove vseh razen nekkih 7 držav in njegova večina ljudskih glasov je znašala 750.000. Po tem porazu so liberalci l. 1876 sklenili, da gibanje za tretjo stranko je bilo ta

čas nemogoče. Ob naslednji republikanski konvenciji so se liberalci razcepili; del njih je sprejel program in kandidata republikanske stranke, dočim so se drugi pridružili demokratom. Zato se lahko reče, daje gibanje "liberalnih republikancev" ponehalo l. 1872.

Med l. 1873 in 1876 je bilo neko "farmarsko gibanje". Takozvane Independence parties so bile organizirane v 11 državah — Indiana, Illinois, Michigan, Wisconsin, Minnesota, Iowa, Missouri, Kansas, Nebraska, Oregon in California. Značaj tega neodvisnega gibanja je razviden iz sprejete "platforme". V glavnem se je program zanimal za sprejem takozvanih Granger Laws. Beseda "Granger" je označevala združenja farmerjev, ki so zahtevala ureditev železniških tarif in ustanovljenje združenstva, da se odpravi dobiček posrednika. Glavna točka je pravzaprav bila, da se prizna državam pravica urejanja železniških tarif v korist ljudstvu. Ko je kongres sprejel l. 1874 zakon, ki je skušal vzadostiti tem pritiskom, je vse to politično gibanje prenehalo.

Novembra l. 1874 je bila ustanovljena v Indianapolisu takozvana Greenback party. V onem času so bili republikanci za "trdi" denar, dočim so bili demokrati za "mekhi" denar, ne da bi se pa kot narodna stranka oficijelno izjavili k enemu ali drugemu stališču v tem pogledu. Oni, ki so sprejeli načelo, da naj vlada izplačuje svoje obveznice v "greenbacks" (papirnih novčanicah, katerih obratna stran je bila zelena barve) mesto v kovinskem (trdem) denarju, so se imenovali "greenbacks". Konvencija stranke za imenovanje predsednika se je sestala v Indianapolisu v maju l. 1876. Za predsednika je bil imenovan Peter Cooper iz New Yorka in za podpredsednika Newton Booth. Rezultati volitve so bili neznanstni. To gibanje je doseglo svoj vrhunec l. 1880, ko je general J. B. Weaver, strankin kandidat dobil največje število glasov, ki ga je dobila kakša tretja stranka od civilne vojne do tedaj. Kasneje pa je stranka začela propadati. Kakor njene predhodnice, neodvisne farmarske stranke, in njena naslednica, takozvana Populist party, je Greenback party našla svojo gospodarsko podlago v razmerah, ki so vladale tedaj v poljedelstvu. Ti gospodarski razlogi so razlikovali to tretjo stranko od starejših organizacij, katerih korenine so bile večinoma historične in politične.

Dne 19. maja 1891 je 1400 delegatov, ki so bili nezadovoljni z obstoječima strankama, ustanovilo stranko People's party ali Populist party. Program te stranke je zahteval svobodno kovanje srebrnega denarja, odpravo vseh državnih davkov, podpiranje železnice, izobilo papirnatih novčanic; glavna zahteva pa je bilo svobodno kovanje srebra, ker so farmerji v onem času padajočih cen mislili, da bo jim to pomagalo. 57. kongres, ki se je sešel v decembru l. 1891, je vseboval dva senatorja populistične stranke, kakor tudi 8 zastopnikov v spodnji zbornici. L. 1894 je ta stranka imela v kongresu šest senatorjev in 7 poslancev in v poedinih državah 21 dostojanstvenikov. L. 1899 se je Populistična stranka pridružila demokratski stranki in z njo vred kandidirala Bryana za predsednika. Ta pridružitve je povzročila sprejem znane programne točke (plank) o svobodnem srebru (zahteva, da se potem zakona uredi cena srebra v kovancu denarju v razmerju 16 unč srebra za vsako unčo zlata). S tem si je populistična stranka izborila svojo največjo zahtevo, ki je istočasno izgubila svoj obstanek kot samostojna stranka. General Weaver je bil najodličnejši vodja v tem gibanju.

L. 1912 so ugledni člani republikanske stranke, ki so smatrali razmere v svoji stranki za nezdružljive, začeli gibanje za ustanovitev nove stranke pod imenom National Progressive party. Svojo konvencijo je ta stranka odprla v Chicagu l. 1912 in nominirala za predsedniškega kandidata bivšega predsednika T. Roosevelta in za podpredsednika governorja Kalifornije Hiram Johnsona. Glavna vsebina programa je bila zahteva socialne in industrijske pravice in je bilo naglašeno, da vrhovna dolžnost naroda je žuvanje človeških si Program je vseboval zahtevo po zakonodaji glede industrijskega zdravstva, otroškega dela, meznega standarda, dela žensk itd. Izid volitev je dokazal, da je

Slovenska Narodna
Ustanovljena 9. aprila 1904.

Podporna Jednota
Inkorp. 17. junija 1907.
v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:
UPRAVNI ODSEK:
Predsednik Vincent Calcar, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnston, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blas Novak, gl. blaginjski John Vagrish, urednik glasila Jaka Zavortnik, upravitelj glasila Filip Godić.

POROTNI ODSEK:
John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Zelenikar, Box 276, Barbours, Ohio, Fred A. Vider, 2405 S. Hamlin Ave., Chicago, Ill., John Terrell, Box 22, Strabane, Pa., John Gorick, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNISKI ODSEK:
Blas Novak, predsednik, 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

OSREDNJE OKROŽJE: John Ambrosi, Box 286, Moon, Run, Pa.
VZHDNO OKROŽJE: John Grodaj, 14821 Pepper Ave., Cleveland, O.
ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sulzer, Box 104, Cross, Kans., so jugoslov. Max Mero, Box 166, Buhl, Minn., so sovetsko. Mike Zagol, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbori:
Frank Zeitz, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Somrak, 6817 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 6404 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Združitelni odbori:
Predsednik: Frank Allen, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.
Johs Owen, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Joe Shuk, 6464 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI IZDAVNIK: Dr. F. J. Kova, 6333 St. Clair Ave., Cleveland, O.
POZOR! — Korrespondenci z gl. uredniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:
VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predstojnika so naslovi: Predstojnik S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
VSE ZADEVE BOLNISCHE PODPORE SE NASLOVE: Bolnišnični tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vsebujejo naslovi: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
VSE ZADEVE V ZVE I Z BLAGAJNISKIMI POSLI so pošiljajo na naslovi: Blaginjsko tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru so naj pošiljajo Frank Zeitzu, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.
Vsi prisrli na gl. porotni odbor so naj pošiljajo na naslovi: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.
Vsi dopisi in drugi spisi, natančna, nglasi, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednota, naj se pošilja na naslovi: "Prosveta", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Roosevelt dosegel odločen uspeh nad Taftom, republikanskim kandidatom. Izid volitev je bil sledeči: Wilson je dobil 435 elektorskih glasov, Roosevelt 88 in Taft 8. Po izvolitvi demokratičnega kandidata, Woodrow Wilsona, pa je progresivna stranka razpala.

Iza postoja in razpada Rooseveltove progresivne stranke je bilo več poskusov, da se ustanovi tretja stranka, klasi med zapadnimi farmerji. Farmer-Labor party je l. 1920 nominirala P. P. Christensona za predsednika, ki je dobil nekaj čez četrt milijona glasov od skupnih 16 milijonov glasov, oddanih za vse kandidate skupaj. Med historičnimi tretjimi strankami se nahaja tudi Prohibition party, ki je nominirala predsedniške kandidate že od l. 1872. Kandidati te stranke niso nikdar dobili toliko glasov, da bi koga izvolili za katero javno mesto. L. 1920 je Prohibition party dobila nekaj manj kot 100.000 glasov.

Najnovše gibanje za mogočno tretjo stranko je ono, ki se vrši pod vodstvom senatorja La Folleta. Kak uspeh bo imela ta tretja stranka, se bo razvidelo na predstojećih volitvah.

Ta popis gibanja tretjih strank ni niti iz daleka popoln. Tu niso omenjeni nekateri več ali manj značilni pokreti, ki so se tekom poslednjih dveh generacij vršili v političnem življenju Združenih držav. Ameriško socialistično gibanje zasluži posebno omeno, če se razlikuje zgodovinski od drugih gibanj v tem, da se ni izemilo iz starejših strank. Prva socialistična stranka je bila ustanovljena l. 1874 pod imenom Social Democratic Workingmen's party of North America, ali l. 1877 je spremenila ime v Socialist Labor party. Ta stranka še vedno obstoja in je na predsedniških volitvah 1920 dobila čez 31.000 glasov. L. 1897 je bila osnovana nova stranka Socialist party. Najbolj izstaknjena pojava v tej stranki je Eugene Debs, ki je bil redno njen kandidat za predsednika. L. 1920 je Debs dobil 919.000 glasov. V sedanjih volitvah stranka ne nastopa samostojno, marveč podpira La Folleta.

Po vojni so se porodile razne komunistične stranke, med njimi Workers' party of America, osnovana l. 1921, in Proletarian party, osnovana l. 1920. L. 1923 je po pref omenjena Farmer-Labor party sklicala konvencijo v Chicagu v svrhu, da se ustanovi splošna narodna stranka delavcev in farmerjev. Tekom konvencije je Farmer-Labor party sklenila, da neoe stopiti v nikako federacijo strank, ako je Workers' party straven. Kakor stvari stoji dandanes, je Workers' party postavila za predsedniškega kandidata W. Z. Fosterja, dočim se zdi, da je Farmer-Labor skupina federirane Farmer-Labor party prešla v La Folletov tabor. — F. L. I. S.

Ali veš, kaj trpi veliko število slovenskih delavcev v Ameriki valed spolnih bolezi, ki so posledica obtevanja z vlačugami? Ako se veš, naroči si knjigo "Zajedalec", katero dobil pri Knjižarni matiči S. N. P. J.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Oct. 31-24) pomeni, da vam naročnina poteče na ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljena, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljena, valed napačnega naslova, pišite nam dopisnice in uvedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Ciceru za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člane \$5.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami volijete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave., CHICAGO, ILL.

RADA BI IZVEDELA
za mojega brata Frane Krebel doma iz Velike Pristave pri St. Petru na Notranjskem. Prosim cenjene rojake, če kdo ve za njega, naj to naznani, ali pa se naj sam oglasi in pride sam k meni pogledati. On biva v Združenih državah že 16 let. Naslov: Frances Šaja, omožena, Box 92, Strabane, Pa.

ODGOVOR
na poziv Joseph Benkina, Houston, Pa. Upam, da se bo kje druge opravil ne v listu. Zaradi bolniške podpore nimam nič v listu za govoriti, govori na sebi. Če Ti veš, da nisi govoril, zakaj ne greš kam drugam in ne se v listu opravilati. Jacob Frank, Strabane, Pa. (Adv.)

Ivo Šorli:

ZADNJI VAL.

(Dalje.)

Morda se bo kdo spet zdržnil, nasmehnil vsaj; češ; v takih letih, pa taka beseda! Naj zato še nekaj povem:

Dasi sicer nisem bil nikdar razuzdanec, mi je bila ženska, kakor sem že omenil, vedno najlepša, najljubša, kar je izšlo iz božjih rok. In tudi še danes mi okoli uha za to ali ono izmed njih. In dogodi se neredko, da mi šinejo zublji starega ognja izpod pepela, če smem tako imenovati razum.

Tak me je predlanskim navzile vsemu naravnost omamila letoviščarka asirkega tipa z velikimi, zamolklosivimi očmi in pregrešno vabečimi ustnicami. Treba je bilo naravnost boleštine borbe, da sem premagal poželjenje po njej; posebno, ko se je zdela, da je lepa žena zapazila in razumela, kaj mi je . . .

In zdaj, naj bo tudi nekoliko trivijalno: da je bila Stana — ta ženska, bi bila danes že davno moja žena in bi najbrž že tekla zibelka tam v kotu . . .

O ne, da ne znam ceniti njene lepote, njene čudovito sladke in tople lepote! Tudi nima deklet navzile svojim zlatim lasem in modrim, očem prav nič lilijevim na sebi; od nje baržunaste polti temveč še ti vonj zrele rože, ki čaka svoje ure. Toda za človeka s tako močno zavestjo svojih let je vse le še premalo, je treba bolj omamnih, rekli bi: še otrovno omamnih apar . . . Da se, zgrabljen od vrtnicev v lastni glavi, opoteče čez vse pomisleke in ovire . . .

Odtod, se mi zdi, vse moje izbegavanje, vse moje — modrovanje! In tako se mi tudi zdi, da bi mu bilo takoj konec, če bi se dekletu posrečilo, da vzbudi v meni te vrtnice . . .

Toda težko, da bi se to zgodilo kdaj! . . . Ali pa da bo le divlj je tisto, kar sem imenoval "opustitev odpora" . . . kar sem imenoval — dozorenje, izčrpanje! . . .

XXX.

Ah, to je bila zopet vrsta prelepih, nepozabnih dni! Stana je prihajala vsak dan. Hrašt vsaj vsak drugi dan — siromak itak nima preveč dela! — pa smo prebili skoraj ves čas tam zunaj sredi božjega stvarstva.

Najljubši kraj nam je bil moj sadovnjak pod in za hibo, posajen vednoma z jablanami. Čakali smo tako rekoč na vsak cvet posebej, dokler se ni zgrnilo vse to večerje v eno samo čudovito nežno evetečo, pojno dehtečo in od zore do mraka od tisočerihi čebel tajinstveno žumečo streho!

In potem ta gruča dreves tam na levi, kjer se pot pagna v dolino — koliko opreznosti, preden se zažlebkale koncem vejic vse tiste drobčkanje solčice, koliko ptem pohitevanja in zopet zadržavanja do bolj in bolj pogumnega, bolj in bolj zaupljivega mekikanja v sveti! Pa se je dobrtno bodrečemu solnku le na široko odprl aršek za arškom, ki zdaj vsi drhte radosti, da je konec vsem nevarnostim; in da je vsak večji, lepši od dne do ne, a vesele, zelene družbe več in več . . .

In trije, uboge, skromne šibice, stoječe nage in slabotne ob svojih koleh, vse polne ran in iz njih krvaveče — koliko skrivnostnega snovanja zopet to! —

In povsod, povsod, da se ti ob vsem veličastnem miru skoraj zvrtil od tolikega kipenja in življenja!

Tudi sosed Krumpak se nas čim bolj privaja; in čisto se je pridružil že Gorec. Tako je imel že skoraj vsak tistih prvih listov svojega opazovalca, svojega prijatelja celo.

Označil sem že Gorec med drugim tudi za človeka, ki se rad meša med pravo gospodo v prvi vrsti z namenom, da ji pokaže, kak nevarčen možak je on, koliko zna in ve. Ta potreba v njem je celo tako močna, da se je po zadnjem najinem nastopu napravil, kakor da se ni zgodilo med nama nič hudega; in je bil videti ves srečen, ko sem se vedel tudi jaz, kakor prej. Neizrečeno zabavno ga je bilo gledati, kako je "glumil" ljubezen do narave. Krumpak pa je gledal bolj nas, nego vse to okrog sebe. Zdelo se mi je, da kar vidim v njegovo dušo: Brezdvomno tudi njemu zadrti srce, če ob nedeljah popoldne stopa ob zlateg ključu, ali če se med delom varvna in mu gre pogled čez kipeče njive; toda v ljubezen je pomešana vendar i misel na korist. Kmetu je tudi zemlja pač bolj žena, nego ljubica . . .

Ko je odane enkrat zmajal z glavo, celo, sem ga za to kar prijel:

"Tó se vam zdi neumno, kaj ne, sosed?"

"I, neumno naravnost ne; a če ne zamerite, nekoliko otroče," se je zvito nasmehnil. "Ali bo radi tega bolj naglo rastle? Če bo, vas bom vse tri naprosil še za žito in krompir!"

Morali smo se zasmejati; toda Stana mu je ljubeznjivo razložila, kako važno je za nas mestne ljudi, če se natančno spoznamo z naravo, z zemljo in njenimi navadami.

"No, da, za veselje vam je," je prikimal dobrodušno. "In zraven tega je tudi prav, ker boste potem morebiti kmeti in njegovo delo manj zaničevali. Saj ga tako vse sovražili!"

Zaman je bilo vse prigovarjanje, da to ni res; da kmeta mešan sicer ne mara, če je le preveč trd in če prehudo robanti; toda takšno pošteno starino, kakor je on, vsak rad ima in kmetovo delo že celo vsak spoštuje.

"Naj, kmeti gospod, posebno mestni, ne more rad imeti," je zmajal z glavo. "Že zato ne, ker je umazan in grd, vi pa ste gladki in lepi. A kmet zato gospoda sovraži, ker mu vzame vas, kar je pridelal najboljega. Bo že res, da nam daste za to denar, a tega znesemo spet vam. Tudi obleko in orodje nam zdaj tegnete, a to smo si prej sami napravili in je bilo boljše za nas. Nič, vi ste eno in mi drugo! Vi znate vse, mi pa samo garati. In z vami je vse. Tudi mi moramo biti in sme, če smo pametni. Kaj — če bi kmet sam slika Boga, ali ne bi ga napravil za gospoda, kakor mu tudi pravimo vsi? Kakšen pa bi bil naš odrešnik, če bi ga oblekel v platnene hlače in šibale? Tistega bi kar zapeli zaradi zasmevanja bo-

jega in prav bi imeli! No, vidite zdaj, kaj je kmet!"

Spet smo se vsi zasmejali. In vedoč, da njegovo modrovanje nima žolča, smo ga celo dražili, naj bi povedal še kaj.

Toda on se je bil zamislil in je zdaj skomignil:

"Kaj pomaga, tako je! Dokler moremo, vlečemo, potem pa naj vleče sin, če ga imamo. Jaz prav te dni premišlujem, da bi ga oženil in mu izročil posestvo."

Tu se je Hrašt živahno razvnel. "Ali ne veste, koliko je žalostnih primerov, ko potem kar dva ravna sta takim starcem-preužitkarjem, da se smilj Bogu in ljudem, pomagati pa mu nihče več ne more; tudi sodniki in odvetniki ne, okrog katerih hodi stokrat teden na teden potem!"

"Jako lepo je, mladi kolega, da govorite proti lastnim koristim," sem ga z nasmehom prekinil. "Zakaj čim več pravd, tem bolj seveda za odvetnika. Toda ne glede na to, se mi zdi, da stvari niste še nikoli pogledali do dna; oziroma, da ste videli vedno le osebe, stvari pa ne, in da zato deloma ponavljate le za drugimi. Pred vsem vsaj po teh krajih stvari niti ne daje vsega iz rok, temveč si izgovore naravnost bogate in zelo udobne pokojnine. Saj mora odtlej dalje novi gospodar prevzeti tudi še skoraj vse delo. Potem pa: naj bi se iz takoga razmerja rodilo še več zla, nego se ga rodi tako — kako pa hočete drugače urediti te stvari? Gospodarko njih stran namreč, ki je kmetu vendarle glavna. Le dvojje je mogoče: ali sin čaka, da umre oče in se šele potem ženi; ali pa se oženi prej brez premoženja in čaka nato očetovo smrti a svojo družino vred. Če stori to, bo ne samo očetov hlapec, najbrž celo suženj, ampak tudi — na kak temelj je zgradil svoje novo ognjišče? Na očetovo dobro ali zlo voljo, tveganje, da ga še v zadnjem hipu izpodrine brat ali sestra, če ne celo tujec! In kateri oče bo dal takemu zetuhcu, ako je ženska kaj prida in prinese celo kaj k hiši? Ako pa sin čaka v samskem stanju očetovo smrti do svojega štiridesetega, petdesetega leta in še več — kakšen zarod bo potem? Ali naše pleme ne propada že tako preveč? In ali vrhu tega in ne glede na vse to niže tako dovolj hinavštine in natočevanja med našimi ljudmi?"

Krumpak me je svesto poslušal in neprestano priklinoval. "Tako je in nič drugače!" je vzkliknil zdaj. "In drugače biti tudi ne more in ne sme. Tako smo prevzemali od svojih očetov mi in tako bodo sinovi od nas. In kakor sem jaz sam že takko čakal na svojih staršev smrt, tako bosta moji sin in njegova ženska na mojo. Pa zato nista onadva umrla niti minuto prej in ne bom niti sekundo prej jaz!"

"Evo, pa spet krepka beseda iz kmečke filozofije!" sem se zasmejal Hraštu. "Le ne preveč tragike! Glavno so naši kmečki domovi, osebe so postranska stvar!"

Ali me Krumpak ni razumel ali mu ni bilo do ga, z mirnim glasom je pristavil:

"Sicer pa ne bom nikomur na poti. Govorico z zidancem vred ni popolnoma izgovorim in tam gori bom živel lepo v miru in pokoju."

"Pa ne sami?" se je začudila Stana.

Malo zadregel, še več prekanjenosti je bilo v njegovem nasmehu, ko se je popraskal okrog nosu in odgovoril:

"Ne, sam pa že ne . . . Tako mislim, da bi se spet ženil."

"Res?" sem zategnil jaz in ga osupel pogledal.

"Da. Saj imam tudi že nekaj izbranega. Tista veste, gospod, ki je hodila nekaj časa k vam pomagat . . ."

"Aninka?"

"Da, Aninka!" se je široko nasmehnil.

"Toda to je vendar že čisto mlado dekle. Krumpak! Kaj more imeti? Dvajset največ!"

"Saj tako je tudi prav!"

Pri teh zadnjih vprašanjih in odgovorih, ki so si sledili z vso naglico, sem nenadno začutil, da me Stana od strani opazuje. In da je njen pogled posebno pozoren, skoraj bi rekel prečel . . .

Tu se je spet oglašal Krumpak:

"Saj sem mislil prav o tem govoriti z vami, ko bova enkrat sama. Da bi vas vprašal namreč za svet. No, ko smo se še zapletli v to, naj bo pa zdaj; saj nič ne da, če sta mladi gospod doktor in gospodična zraven. Hotel sem vam reči celo, da se oženiva oba, vi in jaz. Kaj pa boste še dalje sami tu gori?"

Zadnje besede je govoril z glasnim smehom. Hrašt je bil videti v zadregi. Stanine oči so šle naglo od Krumpaka do mene in nazaj.

"Take reči niso več zame. Krumpak!" sem odgovoril s skoraj nejevoljnim glasom.

"Kako da ne? Ta je lepa! Tak deda za naša leta, ne zamerite, da ga je treba iskati, pa ga še ne najdemo! Stavim: da bi vas vzela še ta gospodična tu. Če pa bi ji bil bolj všeč mladi gospod, jih dobite deset drugih na en prst!"

Stvar je postajala vedno bolj koščljiva. Ne radi Krumpakovega brbljanja, ampak radi Staninih, zdaj že celo nekako razširjenih oči, ki so ležale izmerom tebe na meni . . . In nekaj mi je začelo drhteti, rekel bi grembi pod kožo . . .

Prav ta čut, da moram nemudoma nekaj odgovoriti, nekaj prav vsakdanjega, pa da ravno tako ne bo mogoče najti nič vsakdanjega, me je spravljal v še neznanost onemoglosti. Pod kožo pa mi je gomazelo čedalje huje in dražilo moje boleče živce še z nečistimi kakor sukančeve niti tankimi in ostrimi vezmi.

Pa se je spet oglašal Krumpak:

"No, časti vredni gospod doktor, dajva, pravim!"

Ta "časti vredni" pomeni pri tukajšnjih ljudeh že največje resnobo, svečanost naravnost. Brez dvoma, dedec je takal pajdaša, da opravič, olepša, da poveljuje svoje nore namero. In to kar tu pred tema dvema človekoma, ki ne bi si jih bil mogel izbrati bolj nesrečno!

Raztrgal sem z enim sunkom sukančeve niti in trdo dejal:

"To niso stvari za svetovanje, cenjeni sosed! Storitve po svoji glavi, kar mislite, mene pa pustite s takimi neumnostmi lepo pri miru!"

(Dalje prihodnj.)

Fr. Gestrin:

Iz archiva.

Povest.

Pozdravljeni mi starega gradu otemneli zidovi!

Čez lepo vrsto dolgih let vas gleda zopet oko, in srce mi utripa le o tem pogledu. — Viharji časa so hrumeli nad vami, viharji časa so besneli tudi nad mojo glavo. — A zdaj vas gledam znova, in v duši se mi bode spomini.

Pozdravljeni mi temni zidovi, pozdravljeni spomini!

I.

Prišel je pobič lep in mlad. Narodna pesem.

Ako se že z lepoto ni mogel ponášati grad Kot, ponášal se je tem leže a svojo starostjo.

Globoko med dvema hriboma se je stiskalo veliko sivo poslopje. V ozadiju in po obeh straneh je je obhajalo temno borovje bolj in bolj stiskajočih se hribov, le v osrednji, obrnjenem na južno stran, razširjala se je dolinica, po kateri se je med starodavnimi lipami vila precej široka cesta do njega.

Vétric a cesto je tekel leno moten potok Studega in gonil malo pred svojim izstopom iz te soteske leno žago in grajski mlin.

Od tedi se je videl precej visok stolp, katerega so nekdanji posestniki Kota pritiskali morda sami ne vedoč čemu, na zahodno plat gradu. Nizka okence stolpova se bila gosto omrežena, kakor bi hotela v gledalca vzbujati zavest, da se za njimi skrivajo strašne ječe, v katerih so svoje dni stokali in ginili ubogi tlačanji. A temu ni bilo tako, kajti le nedolžne žitne hrambe so bile nameščene za temi tako skrbno prepreženimi okni.

Ali tudi vse ostalo poslopje je bilo tako, da je v človeku vzbujalo prej strah nego veselje.

Pred vhomom v grad se je razprostirala majhna terasa, katero je pasala krušča se kamenita ograja. Na nji je stalo nekaj plitčevih od likajnika orumenelih vaz.

Nad vhomom, katerega so strahili težke hrastove duri z velikanskimi, alikovito zavitima kljukama, visel je kamenit grb Bog ved katerih gospodarjev grajskih tako sumljivo, da bi tujec gledajoč nanj jedva se drznil prestopiti prag.

Okna grajska so bila primerno velika, a globoko potisnjena, da se je videla debelost temnega semtertja z mahom obraslega zidova.

Pod teraso se je razprostiral park. Pisane gredice, z belim peskom posute steze, novodobne klopice pod košatimi lipami so bile v nekako čudnem nasprotju s starim poslopjem in s temno, tožno okolico njegovo.

Istotako se tudi nič kaj ni ujemal lepo obdelani vrt, ki se je za gradom, ali bolje za grajskimi gospodarskimi poslopi razprostiral prav do tja, kjer se je stikalo podnožje obeh hribov.

Menim, da cenjeni čitatelj (in ako bode kdaj ljubeznive čitate-ljice lepo oko čitalo te vrstice, tudi ona) nekoliko pozna zdaj grad Kot; tekomo povesti seznanil se bode lahko z njim bolje.

Hiteti nam je, da se spoznamo a stanovniki tega bivališča.

Že malo izhajena in izvožena pot, ki je vodila do gradu, pričala je, da ali stanuje v gradu malo bitij, ali pa da so vsi prebivalci tožni samotarji, ki se boje sveta in njegovih zapeljivosti.

V istini je prebivalo malo pred začetkom naše povesti v Kotu razven šepavega hlapca in stare deklet le troje duš. Bili so to oskrbnik Ivan Sirec, njegova soproga in njiju hči Anica.

Gospodar namreč, ki je podedoval ta grad, najbližnji dedič nekemu daljnemu sorodniku, prebil je le edenkrat in še takrat samo štirinajst dni s svojo soprogo tukaj, potem se je odpeljal zopet na Dunaj, kjer mu je bilo pri ministerstvu važno mesto. Grad pa je izročil popolnoma oskrbniku, ki se je koncem vsakega leta peljal v stolnico da položi gospodu svojemu ne baš velike račune.

Ivan Sirec je bil mož kakih šestdesetih let. Povrsen opazovalec bi mu jih gotovo ne bi prisojal toli, kajti življenje na deželi in lov (bil je Sirec vse svoje življenje stransten lovec) utrdila sta ga tako, da se niso poznali na njem prežitih dolgih let sledovi. Le precej siva brada, ki je obkrožala njegovo podolgovato resno obličje in precejšnjo plešo na glavi sta razodevali, da je mož že živel nad pol stoletja.

Dobrih deset let mlajša soproga Sirecova je bila majhna, okrogla ženska, in ako bi ju bralce slučajno videl stati skupaj, verjel bi skoraj nemškemu modrijanu, ki je učil polarizacijo ljubezni. On visok in prej suh nego debel, ona majhna in precej široka, on resen, ona vesela. Smešno je bilo gledati, ko je časih hoteč mu postreči tekala okrog njega, kakor teka marna mravlja okoli velike bilke ne vedoč, kje bi se je prijel, da bi jo zavlekla v mravljišče.

Tretji prebivalec v Kotu je bila sedemnajstletna hči oskrbnikova, Anica. Resni, s črnimi kodri obrobjeni obraz njen ne bi na prvi pogled napravil na nikogar posebnega vtiska. Ali ako je človek tej nizki, drobni stvari bliže pogledal v nje velike, sanjave oči, bilo mu je zdajeti, kakor bi mu vsa kri plala k srcu, in pritrčiti si je moral, da je Anica res neobičajno lepa.

Tako je bilo prebivalstvo Kota pred začetkom naše povesti. Takrat pa, ko se pričenjajo dogodki povesti naše, pomnožilo se je še za jedno osebo. Bil je to oskrbnikov sin Pavel.

Dovrnil je baš pravniške studije in se pripeljal pred tednom dni z Dunaja domov, da se v Kotu pripravi za drugi državni izpit.

Bil je visok, plavalas mladenič veselega obraza in veselega arca, pravo nasprotje sestre svoje. Nekako nerad se je ločil od živga Dunaja in njegovih veselih družeb ter prišel, kakor se je izražal, samotarit in za svoje dijaške pregrehe se pokoriti v Kot.

Vendar samotaril tudi tu ni.

Vsak dan skoro je drdrala starodavna, ogromna kočija izpred gradu po lipovem drevoredu in zavila pred mlinom proti vzhodu, kjer je dobre pol ure od gradu stal trg Lesnice. Tamkaj je preživel v veseli družbi marsikateri večer in marsikateri nedeljski popoldan.

Tudi danes se je menda nameril v trg, kajti baš je šla Anica s teraso, kjer je sedela s očetom in bratom, naročat šepavemu Šimunu, naj zapreže.

V tem, da se vrneva, pripravite sobo!" naročil je Pavel svojemu očetu.

"Menda je že vse pripravljeno; mati in dekle vsaj sta se sukali dopoldne gori," odvrnil je oče.

"Tem bolj! — A treba bode iti. Vlak pride ob štiri in Lovro bi se mi lahko izgubil, ako bi me ne našel na kolodvoru," dejal je mladenič ter vstal izza okrogle, kamenite, po aredi raspečene mize.

Tačas je že tudi priropotala stara kočija izza ogla in obstala pred teraso.

"Dolgo se mi ne mudita!" naročil je Sirec sinu, stopajočemu v voz.

"Do večerje bodeva doma. Voz je oddrhal skozi park kmalu izginil za njegovim grmičjem.

Kresnikovo solnce se je že mikalo za zahodni grič in a slednjimi žarki obsevalo m dolinico. Po gostem drevorju je legal prijeten somrak.

Pavel Sirec se je nasmehnil v ko in žalostna čustva so mu objela dušo. Nikdar v prejšnjih tih mu ni bil pot v Lesnice težak, kakor zdaj. —

Nad kočijo so šumele lipe.

Pred mlinom je stal starih in ponižno snel z glave hrovko, katero je nosil o najh vročini in v največjem mrazu.

Pavel ga skoro opazil ni. Ureh pa je gledal za njim, kler se ni skril voz za ovink majal s glavo in mrmral:

"Kako to rase, kako to rase! Kakor konoplja! Včeraj je še, ko se je otroče vozilo tu-le žagi, in danes je gospod! K to rase!"

Ko je voz zavil, zastri je dr grič popolnoma solnčne žarke. Na oddaljenih gorah, ki so obrljale prostrano ravnino, videl je še solnčni sev.

Pisana ravan in slikovito roveje v ozadiju je vplivalo na vta, da se je vzdramil iz sanj, katere ga je kolikor toliko zatopila tožna enakomernost poti od gradu do malina.

Pogledal je na uro.

"Poženi, Šimen, da ne zamu-

va!"

Lesnice so bile trg, kakor obični trgi po Slovenskem. Rlikovale so se le s tem, da je ondu sedež političnemu oblas in okrajnemu sodišču, da je

(Dalje prihodnj.)

ŽENITVENA PONUDBA.

Samec, star 32 let, se želim zmaniti s Slovenko ali Hrvatico avrhu žentiva v starosti 18 do let. Katerega veseli živeti na de in resno misli na možitev, se nudi ugodna prilika. Imam far brez dolga. V pismo naj pril tudi svojo sliko, katere se zahteva vrne. Tajnost jamče. Pisma naj se pošiljajo na nasl: Slovenski farmar, 2657 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

(Ad)

DA SKUHAŠ DOBRO VO. PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, kmeti, slad in vse druge potrebščine. Poslu in se pripravljate, da je doma pri kuhani vedno le najboljši in najcnejši.

Grocetrijam, sladkarijem in v daljine solamine damo primerno priredili narodnih. Pšite informacije na!

FRANK OGLAR, 6461 Superior Avenue, Cleveland.

KNJIGE

Književne Matice S.N.P.J.

Književna matica Slovenske narodne podporne jednote je izdala in ima v zalogi sledeče knjige:

Pater Malaventura. Spisal Zvonko A. Novak. Izvirna povest iz življenja ameriških frančiškanov. Z izvirnimi slikami, katere je izdelal Stanko Zele. Fina trda vezba. Cena s poštnino vred \$1.50.

Slovensko-angloška slovnica. Dodatek raznih koristnih informacij. Fina trda vezba. Cena \$2.00 s poštnino vred.

Jimmie Higgins. Spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek. Povest iz življenja ameriškega proletarijata za časa velike vojne. Trda vezba. Cena \$1.00 s poštnino vred.

Zajedalci. Spisal Ivan Molek. Povest iz doalej skritega kosa življenja slovenskih delavcev v Ameriki. Trda vezba. Cena \$1.75 s poštnino vred.

Zakon biogenesije. Spisal Howard J. Moore, poslovenil J. M. Zelo podučna knjiga, ki tolmači mnoge narurne zakone in pokazuje, kako se splošni razvoj ponavlja pri posamezniku fizično in duševno. S slikami. Trda vezba. Cena \$1.50 s poštnino vred.

Zadnji dve knjigi, naročeni skupaj, dobite za tri dolarje. Vse štiri knjige za šest dolarjev. Vredne so!

Naročbe, s katerimi je poslati denar, sprejema

Književna Matica

2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.